

DA

DA

DA

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 22.12.2010
KOM(2010) 783 endelig

BERETNING FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET

Erindringen af forbrydelser begået af totalitære regimer i Europa

1. INDLEDNING

Igennem historien har totalitære regimer medført overtrædelser af grundlæggende rettigheder og fuldstændig fornægtelse af enhver menneskelig værdighed. De fleste medlemsstater har haft en sådan tragisk fortid. Men som det står i Berlin-erklæringen fra 2007 i anledning af 50-årsdagen for undertegnelsen af Rom-traktaterne: *"Den europæiske integration viser, at vi har taget ved lære af de smertefulde erfaringer, som en historie mærket af blodig konflikt har givet os. Vi lever i dag sammen, som det aldrig før var muligt."*

Erindringen af Europa historie er alle europæeres fælles arv, både i dag og for de fremtidige generationer. En forsoning med arven af forbrydelserne, som de totalitære regimer har begået, kræver, at vi sammen deler og udbreder denne erindring. Stockholmprogrammet¹ understreger, at *"Unionen er et område med fælles værdier, som er uforenelige med folkedrabsforbrydelser, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser, herunder forbrydelser, der begås af totalitære regimer. Hver enkelt medlemsstat har sin egen tilgang til spørgsmålet, men af hensyn til forsoningen må erindringen om disse forbrydelser være en fælles erindring, som deles og om muligt formidles af os alle. Unionen skal spille en rolle som facilitator."*

Rådet vedtog i november 2008 en rammeafgørelse om bekæmpelse af visse former for og tilkendegivelser af racisme og fremmedhad ved hjælp af straffelovgivningen. Rammeafgørelsen beskæftiger sig kun med lovovertrædelser begået under henvisning til race, hudfarve, religion, herkomst og national eller etnisk oprindelse. Den omfatter ikke forbrydelser begået på andet grundlag, f.eks. af totalitære regimer. I erklæringen, der er knyttet til Rådets protokol ved vedtagelsen af rammeafgørelsen, opfordres Kommissionen til inden to år efter rammeafgørelsens ikrafttræden at undersøge samt aflægge rapport til Rådet om, hvorvidt der er behov for endnu en retsakt, der omfatter offentligt forsvar for eller benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, som er rettet mod en gruppe personer, der er defineret under henvisning til andre kriterier end race, hudfarve, religion, herkomst eller national eller etnisk oprindelse, såsom social status eller politisk overbevisning. Denne opfordring blev gentaget i Stockholmprogrammet.

Betydningen af at holde minderne om fortiden i live blev også understreget af Europa-Parlamentet i dets beslutning af 2. april 2009 om "Den europæiske samvittighed og totalitarisme". Europa-Parlamentet understreger, at det er særligt vigtigt, da der ikke kan være forsoning uden sandhed og erindring.

Medlemsstaterne er begyndt at gribe - og griber stadig - det følsomme og komplekse problem an, om hvordan sandheden bedst kan etableres, og hvordan historien bedst kan skrives, så fremtidige generationer kan lære af de uhyrligheder og forbrydelser, der blev begået i fortiden. Hver medlemsstat har fundet sin egen tilgang til disse problemer, og Kommissionen kan lette processen ved at stimulere debatten og udvekslingen af erfaringer og fremme bedste praksis på området.

Målet med denne beretning er at vise, hvordan Kommissionen agter at spille en betydningsfuld rolle i processen, og at skabe et grundlag for diskussion om, hvordan Den

---

¹ Vedtaget af Det Europæiske Råd den 10. december 2009. EUT C 115 af 4.5.2010, s. 1-38.

Europæiske Union kan bidrage til at udbrede erindringen om de forbrydelser, der blev begået af totalitære regimer. Målet er også at efterleve Rådets opfordring om en beretning om behovet for yderligere instrumenter på området.

1.1. Udarbejdelse af beretningen

For at udarbejde denne beretning traf Kommissionen en række forberedende initiativer. I november 2007 foranstaltede Kommissionen et seminar på højt niveau i Bruxelles om: "Erindringen om de totalitære regimer i Europa: Ofre og forsoning".²

I erklæringen, der er knyttet til Rådets protokol ved vedtagelsen af rammeafgårelsen, nævnes det, at Kommissionen vil afholde en offentlig europæisk høring om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser begået af totalitære regimer samt de personer, der offentligt forsvarer, benægter, forvrænger eller bagatelliserer dem, og den understreger behovet for passende klageadgang for lidt uret og vil - hvis det er hensigtsmæssigt - forelægge et forslag til en rammeafgårelse om disse forbrydelser. Høringen blev afholdt i Bruxelles den 8. april 2008 og var organiseret i fællesskab af Kommissionen og det slovenske formandskab³.

I 2009 finansierede Kommissionen et uafhængigt instituts undersøgelse med det formål at tilvejebringe et faktisk overblik over de metoder, der anvendes i medlemsstaterne til at behandle spørgsmålene relateret til erindringen af forbrydelser begået af totalitære regimer⁴. Denne undersøgelse ("*Study how the memory of crimes committed by totalitarian regimes in Europe is dealt with in the Member States*") blev afsluttet i begyndelsen af 2010 og blev fremsendt til medlemsstaterne og Europa-Parlamentet. Undersøgelsen kan læses på Kommissionens websted.

I marts 2010 fik medlemsstaterne tilsendt et spørgeskema, der havde til formål af skaffe faktuelle oplysninger om situationen i medlemsstaterne med hensyn til erindringen af forbrydelser begået af totalitære regimer⁵.

2. ERINDRINGEN AF FORBRYDELSE BEGÅET AF TOTALITÆRE REGIMER – SITUATIONEN I MEDLEMSSTATERNE

2.1. Oversigt

Undersøgelsen viser, at alle berørte medlemsstater har truffet foranstaltninger, der vedrører arven fra de forbrydelser, der er begået af totalitære regimer. Medlemsstaterne har valgt

---

² Målet med seminaret var at hjælpe Kommissionen med at få større kendskab til de forskellige aspekter af disse spørgsmål og til at fastlægge de emner, der skulle diskuteres på den offentlige europæiske høring.

³ Høringen var organiseret omkring de to vigtige temaer: Anerkendelse og forsoning. Det slovenske formandskab offentliggjorde høringsrapporten: "*Crimes committed by totalitarian regimes*". *Reports and proceedings of the 8 April European public hearing on crimes committed by totalitarian regimes*" Ed. Peter Jambrek.

⁴ Study on how the memory of crimes committed by totalitarian regimes in Europe is dealt with in the Member States. Submitted by Prof. Dr. Carlos Closa Montero. Institute for Public Goods and Policy. Centre of Human and Social Sciences. CSIC. Madrid, Spanien. http://ec.europa.eu/justice/doc_centre/rights/studies/docs/memory_of_crimes_en.pdf

⁵ 16 medlemsstater har svaret på spørgeskemaet. LV, LT, EE, PL, HU, SK, SL, BG, RO, BE, IRL, SE, FI, PT, ES, DE.

forskellige tilgange alt efter deres historie, de specifikke omstændigheder, og deres kulturer og retssystemer. Undersøgelsen har vist, at der ikke er nogen model, der passer til alle forhold og situationer, og at valget af redskaber og metoder (retfærdighed for ofrene, rettergang for forbryderne, søgningen efter sandhed, bevarelse af den historiske hukommelse, initiativer til at udbrede kendskabet til forbrydelserne osv.) er specifikke for hver medlemsstat. Selv blandt de medlemsstater, der har været udsat for lignende totalitære regimer, kan valget af redskaber, foranstaltninger og praksisser variere meget.

Retfærdighed for ofrene er en vigtig del af overgangen fra totalitarisme til demokrati. Blandt de vigtigste redskaber for at nå dette mål er forbryderdomstole, mekanismer til søgning efter sandheden, åbning af arkiverne, "udrensningsprocedurer", rehabilitation af ofrene, erstatning til ofrene og restitution af konfiskerede ejendele. Undersøgelsen viser også, at der er mange forskellige parter involveret, navnlig ngo'er og officielle og ikke-officielle organer. I Estland, Letland, Polen og Slovenien er der oprettet officielle organer med generelle kompetencer, mens andre medlemsstater har oprettet særlige organer.

Det er også vigtigt at bevare og udbrede kendskabet til de forbrydelser, der er begået af totalitære regimer, navnlig for at forklare de unge generationer vigtigheden af demokrati og grundlæggende rettigheder. Undersøgelsen viser, at denne overbevisning er en af de få røde tråde, der går igen i medlemsstaterne, når det gælder tilgangen til de forbrydelser, der er begået af totalitære regimer. Hvis erindringen om fortidens uhyrligheder bevares, organiseres og gøres tilgængelig, kan den blive til et nyttigt redskab til at udbrede kendskabet til de begåede forbrydelser og kan være værdifuld i undervisningsøjemed. Undersøgelsen viser også, at ngo'erne spiller en afgørende rolle på dette område.

2.2. Uddannelse og bevidstgørelse

En aktiv uddannelse af borgerne spiller en stor rolle, når det gælder om at forbedre de unges kendskab til samfundet og fremme deres støtte til de demokratiske værdier. Nyere forskning viser, at uddannelse i høj grad stimulerer et aktivt samfundsengagement. Initiativer, der sigter på at informere og lære om fortiden, omfatter besøg til museer, mindesteder og tilintetgørelseslejre, visning af spillefilm og dokumentarfilm i skolerne og støtte til kulturelle aktiviteter og kunstneriske virksomheder. På grundlag af de oplysninger, som Kommissionen har modtaget, ser det ud til, at det kun er i de berørte medlemsstater, at der er aktiviteter med henblik på undervisning i og bevidstgørelse om de forbrydelser, som totalitære kommunistiske regimer har begået.

Mindesmærker og monumenter til erindring af de forbrydelser, som totalitære regimer har begået, eksisterer som sådan i alle medlemsstaterne. Mindesteder til erindring om koncentrationslejre, dødslejre og martyrier eksisterer i næsten alle medlemsstater, der har erfaret totalitarismen. I nogle medlemsstater er der for eksempel museer om de forbrydelser, der er begået af totalitære kommunistiske regimer (Tjekkiet, Estland, Ungarn, Letland, Litauen og Rumænien).

2.3. Erindringsdage

Undersøgelsen fremhæver, at erindringsdage om de samme begivenheder kan variere mellem medlemsstaterne imellem. For eksempel afholder 18 medlemsstater mindedag om holocaust den 27. januar (international holocaust-mindedag), mens 6 medlemsstater har valgt en anden dag. Fem medlemsstater ærer den mindedag for totalitære regimer (den 23. august), som Europa-Parlamentet har foreslået.

2.4. Forskningsprojekter

Undersøgelsen viser, at der findes et højt antal af forskningsemner og -projekter på dette område. I nogle medlemsstater har officielle organer udviklet omfattende forskningsprogrammer. Universiteter, private institutioner og fonde har udarbejdet mere specifikke projekter. Forskningsprojekterne sigter navnlig på at fastslå de historiske kendsgerninger om de totalitære regimers forbrydelser eller på at analysere politikkerne vedrørende retsopgøret efter regimeændringen. Forskningen i de forbrydelser, som de kommunistiske totalitære regimer har begået, er betydeligt mere udviklet i de medlemsstater, hvor sådanne forbrydelser fandt sted.

2.5. Symbolerne på totalitære regimer

I henhold til undersøgelsen fjernede de berørte medlemsstater relativt hurtigt alle symboler på den undertrykkende fortid (for eksempel ændring af gadenavne, fjernelse af symboler fra offentlige steder osv.). I nogle medlemsstater er anvendelsen af symboler på de totalitære regimer udtrykkeligt forbudt ved lov. I tre medlemsstater for eksempel (Ungarn, Litauen og Polen) drejer forbuddet sig om anvendelsen af symboler på den kommunistiske fortid.

2.6. Retsgrundlaget vedrørende benægtelse af forbrydelserne

Undersøgelsen og svarene til spørgeskemaet, som Kommissionen sendte til medlemsstaterne, viser, hvor komplekse og forskellige de tilgange, som medlemsstaterne har valgt, er, når det drejer sig om retssystemet og spørgsmålet om offentligt forsvar for eller benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, som er rettet mod en gruppe personer, der er defineret under henvisning til *andre kriterier end* race, hudfarve, religion, herkomst eller national eller etnisk oprindelse såsom social status eller politisk overbevisning⁶. Skematisk er situationen følgende:

Fire medlemsstater har vedtaget national lovgivning om benægtelse af forbrydelser begået af totalitære regimer, der udtrykkeligt omfatter forbrydelser begået af totalitære kommunistiske regimer:

- I Den Tjekkiske Republik er det ifølge straffeloven strafbart, hvis en person offentligt nægter, betvivler, anerkender eller forsøger at begrunde et nazistisk eller kommunistisk folkemord eller andre forbrydelser mod menneskeheden begået af nazistiske eller kommunistiske regimer⁷.
- I Polen er offentlig og kontrafaktisk benægtelse af nazistiske eller kommunistiske forbrydelser eller andre forbrydelser mod fred og menneskeheden eller krigsforbrydelser, en strafbar handling⁸.
- I Ungarn er offentlig benægtelse, betvivlelse eller bagatellisering af folkedrabene eller andre forbrydelser mod menneskeheden begået af det nationalsocialistiske eller nazistiske regimer en strafbar handling⁹.

---

⁶ Undersøgelsen foretager et systematisk overblik over situationen i medlemsstaterne (jf. punkt 3.3).

⁷ Den nye straffelov (trådt i kraft den 1. januar 2010) § 405.

⁸ Artikel 55 i loven om oprettelse af instituttet for national erindring – Kommissionen for retsforfølgelse af forbrydelser begået mod den polske stat af 18. december 1998.

⁹ Ændring til straffeloven trådt i kraft den 24. juli 2010.

- I Litauen er offentligt forsvar for, benægtelse eller bagatellisering af internationale forbrydelser og forbrydelser begået af USSR eller det nazistiske Tyskland mod republikken Litauen eller dens indbyggere en strafbar handling¹⁰.

I andre medlemsstater - med undtagelse af Letland¹¹ - er det umuligt eller svært at forestille sig en situation, hvor forsvar for eller benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, som er rettet mod en gruppe personer, der er defineret under henvisning til andre kriterier end race, hudfarve, religion, herkomst eller national eller etnisk oprindelse, kan blive kriminaliseret. Dette skyldes manglende lovgivning om benægtelse af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser (hvad årsagerne end måtte være) eller fordi kriminaliseringen af sådanne handlinger udelukker social status eller politiske overbevisninger som grunde hertil, eller fordi kriminaliseringen heraf ville have konsekvenser for ytringsfriheden. Nogle svar til spørgeskemaet indikerer dog, at en kriminalisering på et andet grundlag i straffeloven ikke kan udelukkes, for eksempel med henvisning til forbuddet mod tilskyndelse til had eller for at have skændet mindet om afdøde personer.

Af undersøgelsen og svarende på spørgeskemaet fremgår det, at det i intet tilfælde vil forekomme, at en national domstol vil straffe en person for offentligt forsvar for eller benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, som er rettet mod en gruppe personer, der er defineret under henvisning til andre kriterier end race, hudfarve, religion, herkomst eller national eller etnisk oprindelse.

3. INITIATIVER PÅ EU-NIVEAU FOR AT BEVARE ERINDRINGEN OG UDBREDE KENDSKABET HERTIL

I sin beslutning af 2. april 2009 fremhævede Europa-Parlamentet vigtigheden af at udbrede kendskabet til de totalitære forbrydelser. Den 16. juni 2009 nævner de konklusioner, der blev vedtaget i Rådet (almindelige anliggender), at "erindringen om Europas plagede fortid skal bevares for at styrke den europæiske bevidsthed om forbrydelser begået af totalitære regimer, eftersom forsoning er vanskelig uden erindring".

Idéen om at fremme en fælles erindring i hele EU om de forbrydelser, som totalitære regimer har begået, blev også udtrykt i den høring, som Kommissionen og det slovenske formandskab organiserede i april 2008. Denne høring og andre konferencer har tydeliggjort, at der er en stærk følelse af, at medlemsstaterne i Vesteuropa bør kende mere til den tragiske fortid i medlemsstaterne i Østeuropa.

Et antal internationale konferencer har også understreget betydningen af dette aspekt, som den internationale konference i senatet i Den Tjekkiske Republik i juni 2008, der vedtog en erklæring om "Europæisk samvittighed og kommunisme" (Pragerklæringen), konferencen om "Kommunismens forbrydelser", der blev organiseret i februar 2010 af "Instituttet for studier af totalitære regimer", og konferencen "Europa 70 år efter Molotov-Ribbentrop-pagten", der var organiseret i oktober 2009 af de baltiske stater med en åbningstale af formanden for Europa-Parlamentet. I Europa-Parlamentet har en uformel gruppe af parlamentsmedlemmer dannet en

---

¹⁰ Artikel 170 i straffeloven.

¹¹ Letlands svar til spørgeskemaet viser, at på baggrund af artikel 71 og 74 i straffeloven kan benægtelse af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, forbrydelser mod freden og krigsforbrydelser betragtes som straffbare handlinger.

gruppe: "Forsoning af de europæiske landes historier", hvis hovedmål er at forsone de forskellige historiske fortællinger i Europa og skabe en forenet europæisk erindring af fortiden.

Ved disse begivenheder er der blevet udtrykt ønsker om initiativer, der bevarer erindringen om fortiden og udbreder kendskabet til forbrydelserne begået af totalitære kommunistiske regimer. Et eksempel på de omfattende foranstaltninger kan findes i "Contribution of the first European Hearing on "Crimes Committed by totalitarian regimes", der blev underskrevet af et antal deltagere på høringen den 8. april¹².

I sin beslutning af 2. april 2009 opfordrede Europa-Parlamentet til, at den 23. august proklameres som europæisk mindededag for ofrene for alle totalitære og autoritære regimer, og at denne dag fejres på værdig og upartisk vis. Estland, Letland, Litauen, Slovenien og Sverige har allerede afholdt denne erindringsdag.

Inden for sit ansvarsområde arbejder Kommissionen på at fremme erindringen af forbrydelserne begået af totalitære regimer i Europa. Kommissionen er af den opfattelse, at det er vigtigt at råde bod på den manglende viden om den totalitære fortid i alle medlemsstaterne, navnlig vedrørende den periode, hvor tiden i Østeuropa og Vesteuropa var forskellig. Erindringen og bevidstgørelsen om den tragiske fortid og forbrydelserne begået af totalitære regimer bør bringe befolkningerne i Europa tættere sammen. Det er vigtigt at støtte ofrene for de totalitære regimer, der har ødelagt Europa, og anerkende dem som ofre. Kommissionen kan på dette område lette udvekslingen af erfaringer og praksisser. Dette vil også understrege betydningen af værdier som respekten for den menneskelige værdighed, frihed og demokrati, som er grundlaget for Den Europæiske Union.

3.1. Den fulde anvendelse af EU's finansielle programmer

Kommissionen er klar til at anvende sine finansielle programmer til at hjælpe interesserede parter med at underbygge og udbrede erindringen af forbrydelser begået af totalitære regimer. Midlerne fra EU kan være særlig nyttige, når det gælder finansieringen af grænseoverskridende europæiske projekter.

3.1.1. Programmet "Europa for Borgerne"

Aktion 4 "Aktiv europæisk erindring" i programmet Europa for borgerne¹³ har til formål at bevare erindringen om ofrene for nazismen og stalinismen og forbedre kendskabet til, hvad der skete i lejrene og på andre steder, hvor der skete masseudryddelse af civile. Dette initiativ støtter projekter, der har til formål at bevare de vigtigste steder og mindesmærker med tilknytning til massedeportationerne, de tidligere koncentrationslejre eller nazismens andre skuepladser for lidelser og udryddelser i stor målestok samt arkiver, der dokumenterer disse begivenheder, og aktioner, der har til formål at bevare mindet om ofrene samt mindet om dem, der under ekstreme forhold reddede folk fra holocaust. Initiativet støtter også projekter for bevarelse af erindringen om ofrene for masseudryddelser og massedeportationer i forbindelse med stalinismen samt bevaring af mindesmærker og arkiver, der dokumenterer disse begivenheder. Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om oprettelse af programmet

---

¹² Gengivet i beretningen om høringen, der er offentliggjort af det slovenske formandskab (se ovenstående).

¹³ Ved Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1904/2006/EF af 12. december 2006 indførtes programmet "Europa for borgerne" for perioden 2007-2013.

afsætter i bilaget omkring 4 % af programmets samlede midler til "Aktiv europæisk erindring" (det samlede beløb for perioden 2007-2013 er på 215 mio.).

- Da det er strategisk vigtigt at fremme de værdier, som Unionen bygger på, og da der indkommer et stigende antal fremragende forslag, vil Kommissionen for det kommende program 2014-2020 undersøge, hvordan dette initiativ kan sikres tilstrækkelige midler i fremtiden. Kommissionen har allerede påbegyndt arbejdet med udarbejdelsen af den næste generation af programmer.
- Som del af den organiserede dialog inden for rammerne af programmet "Europa for Borgerne" påtænker Kommissionen at afholde regelmæssige møder om "Aktiv europæisk erindring" for at udveksle erfaringer, analysere bedste praksisser og samle de største støttemodtagere og aktører, herunder akademiske og uafhængige forskere og eksperter på området.

3.1.2. Andre EU-programmer

Andre programmer kan anvendes til at udbrede kendskabet til forbrydelser begået af totalitære regimer.

- **Det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling.** Dette program kan støtte initiativer, der vedrører Europas totalitære fortid. Arbejdsprogrammet for 2010 omfatter allerede under punkt 8 "samfundsøkonomi og samfundsvidenskab" en indkaldelse af forslag vedrørende: "Democracy and the shadows of totalitarianism and populism: the European experience".¹⁴ Denne indkaldelse af forslag støtter en lang række fælles projekter med deltagelse af forskningsinstitutter i flere EU-medlemslande med det mål at hjælpe med at komme over arven fra det splittede kontinent, hvor en medlemsstats erfaringer med og erindringer af nyere former for totalitarisme varierer fra en gruppe medlemsstater til en anden. Kommissionen har modtaget 10 forslag inden for dette område, og der foregår forhandlinger efter de uafhængige eksperters evaluering og udvælgelsesproceduren.
- **MEDIA 2007** er et program, der henvender sig til den europæiske audiovisuelle industri. Programmets mål er at bevare og styrke den europæiske kulturelle mangfoldighed og Europas filmarv og audiovisuelle arv for at sikre europæerne adgang til denne kultur og for at fremme interkulturel dialog og øge udvekslingen af europæiske audiovisuelle værker inden for og uden for Den Europæiske Union. I overensstemmelse med disse mål kan MEDIA 2007 støtte film og andre audiovisuelle værker, der omhandler den totalitære fortid (for eksempel fik filmen *Das Leben der Anderen* støtte fra dette program). Støtte fra MEDIA kan også omfatte (men ikke udelukkende) omkostningerne til undertekstning af audiovisuelle værker, hvilket er vigtigt for at disse værker kan vises i andre medlemsstater.
- **Støtteprogrammet for ikt-politik** støtter den målrettede digitalisering af kulturelle værker i henhold til en af målsætningerne i *Europeana*¹⁵. Dette program kan anvendes til at digitalisere indhold om totalitære forbrydelser (for eksempel bøger, audiovisuelt materiale, arkivalier). De finansierede projekter skal afholdes af kulturinstitutioner fra forskellige europæiske lande, og temaerne skal være af interesse for et bredere publikum, eller det skal

---

¹⁴ http://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/wp/cooperation/ssh/h_wp_201001_en.pdf

¹⁵ En flersproget onlinesamling af millioner af digitaliserede værker fra europæiske museer, biblioteker, arkiver og multimediasamlinger.

gøres tilgængeligt for de europæiske borgere gennem Europeana straks efter dets digitalisering.

- **EU's program for livslang læring** støtter transnationale projekter, der fremmer aktivt medborgerskab, undervisning i humanistiske værdier, bedre kendskab til den europæiske historie, kulturarv og demokratisk adfærd. Kommissionen arbejder også på en analytisk model om undervisning i aktivt medborgerskab, der dækker over to sammensatte indikatorer, en for voksne og en for elevernes samfundsborgerlige færdigheder. Den foreløbige overskift for aktivt medborgerskab, der anvendes til dette formål, lyder: *"en deltagelse i civilsamfundet, foreningslivet eller det politiske liv, der er karakteriseret af gensidig respekt og ikke-vold og i overensstemmelse med menneskerettighederne og demokrati."* Fremme af aktivt medborgerskab inden for formelle eller uformelle undervisningsrammer fremmer tolerance, demokratisk adfærd og gensidig respekt i kulturel og historisk henseende. Medborgerkompetencer, der bygger på viden om de demokratiske begreber, retfærdighed, lighed, medborgerskab og menneskerettigheder, er en del af nøglekompetencer i de referencerammer, der er vedtaget af Rådet (uddannelse)¹⁶ og gennemført på nationalt niveau.
- Kommissionen vil bedre informere de mulige støttemodtagere, der beskæftiger sig med erindringen af totalitære forbrydelser, om mulighederne for at modtage støtte under disse programmer.

3.2. Den 23. august som en europæisk erindringsdag

Indtil nu er den europæiske erindringsdag for ofrene for totalitære og autoritære regimer, som Europa-Parlamentet indstiftede, blevet mindet i Estland, Letland, Litauen, Slovenien og Sverige.

Kommissionen opfordrer medlemsstaterne til at undersøge mulighederne for at deltage i dette initiativ med udgangspunkt i deres historiske erfaringer og deres særlige situation.

3.3. Den europæiske erindrings- og samvittighedsplatform

I sin beslutning af 2. april 2009 opfordrer Europa-Parlamentet til oprettelse af en europæisk erindrings- og samvittighedsplatform, der skal fremme netværksdannelse og samarbejde blandt nationale forskningsinstitutter, som er specialiserede i totalitære regimers historie, og støtte oprettelsen af et paneuropæisk dokumentationscenter/mindesmærke for ofrene for alle totalitære regimer. Det anmoder også om styrkelse af de eksisterende relevante finansielle instrumenter for at støtte videnskabelig historieforskning i de ovenfor beskrevne spørgsmål. I konklusionerne fra Rådets møde (GAERC) den 16. juni udtrykkes glæde over dette initiativ, der kan støtte netværksrelationer og samarbejde mellem de nationale organer, der beskæftiger sig med undersøgelsen af og erindringen af totalitære forbrydelser. At samle alle aktørerne fra medlemsstaterne med akademiske og uafhængige forskere og eksperter for at udveksle erfaringer, analyser og bedste praksisser, herunder hvordan medlemsstaterne fremmer den kollektive erindring gennem undervisningsprogrammer, er en fremgangsmåde, der bidrager til at udbrede kendskabet til dette område og til at udveksle erfaringer på området.

- En sådan platform kan efter et års formel retlig eksistens ansøge om årlige driftsmidler under programmet "Europa for borgerne". Kommissionen er af den opfattelse, at det er

---

¹⁶ EUT L 394 af 30.12.2006.

vigtigt at udvekslingen af erfaringer og bedste praksisser sammenbringer alle aktører fra alle medlemsstaterne, herunder både uafhængige og akademiske forskere og eksperter.

3.4. Muligheder for harmonisering på EU-niveau.

Rådet opfordrede Kommissionen til at undersøge om, hvorvidt der er behov for endnu et instrument, der omfatter offentligt forsvar for eller benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, som er rettet mod en gruppe personer, der er defineret under henvisning til andre kriterier end race, hudfarve, religion, herkomst eller national eller etnisk oprindelse såsom social status eller politisk overbevisning.

Artikel 83 i TEUF er det retlige grundlag for, hvad der skal anses for strafbare handlinger samt for straffene herfor på områder med kriminalitet af særlig grov karakter, der har en grænseoverskridende dimension som følge af overtrædelsernes karakter eller konsekvenser eller af et særligt behov for at bekæmpe dem på fælles grundlag. Artikel 83, stk. 1 opregner disse områder. Offentligt forsvar for eller benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden eller krigsforbrydelser, som er rettet mod en gruppe personer, der er defineret under henvisning til andre kriterier end race, hudfarve, religion, herkomst eller national eller etnisk oprindelse, er ikke et af disse områder. Listen over områderne kan udvides efter enstemmighed i Rådet og efter Europa-Parlamentets godkendelse på grundlag af udviklingen i forbrydelserne.

Undersøgelsen viste, at medlemsstaterne har vedtaget forskellige foranstaltninger (for eksempel retfærdighed for ofrene, rettergang for forbryderne, søgning efter sandheden symbolpolitikker osv.) alt efter de særlige nationale forhold. Selv blandt medlemsstater, der har haft lignende erfaringer med totalitære regimer, kan de retlige instrumenter, foranstaltninger og praksisser variere, og tidspunktet for vedtagelsen og gennemførelsen heraf kan også variere. Kommissionen mener derfor, at betingelserne for at anvende denne mulighed på nuværende tidspunkt ikke er opfyldte, men den vil holde godt øje med situationen.

4. KONKLUSIONER

Kommissionen er overbevist om, at Den Europæiske Union på de områder, der hører under dens beføjelser, kan spille en rolle og bidrage til de initiativer, som medlemsstaterne har taget for at håndtere arven fra de totalitære regimer. Den Europæiske Union er grundlagt på overholdelsen af de grundlæggende rettigheder, og den er en konstant inspirationskilde til alle de nationer, der kæmper for at forson sig med fortidens lidelser. Erindringen af fortidens uhyrligheder bør være et fælles projekt i hele Den Europæiske Union, så udtrykket "Jeres fortid er vores fortid" kan gøres konkret. Det er en fælles opgave at holde denne erindring i live som et tegn på respekt for alle de ofre, der har lidt og er døde, og som en måde til at sikre, at det ikke sker igen. Denne erindring nærer Den Europæiske Unions forpligtelse til demokrati og respekt for de grundlæggende rettigheder og dens kamp mod de moderne former for intolerance og ekstremisme.